

„Kaj bodem ti dala (o vitez dobrotni)?

Pogledam okrog,

Razločit' ne morem

Skor svojih otrók“;

z neumrljivim Vodnikom mogla ponosno in samosvestno odgovoriti:

„Od prvega tukaj stanuje moj rod,

Če vé kdo za druž'ga, naj reče, od kod!“

A. Ž.

Popotne črtice.

Spisuje političen sitnež.

(Dalje.)

Toliko sem opazil o sprehodu, ki ni bil predolg, ker se mora povsod kmalu kvišku plezati ali pa navzdol lezti in to po silno slabih potih ali marveč stezah. Domá mi je pokazal gospod župnik svojo živino, med katero sta me zanimala dva prešiča na pol „sufolka“, ki sta bila res prava debeluha, da sta komaj hodila, a pri vsem tem dobre volje in požrešna. Iz teh debeluhov bo že še kaj. — Tu naj še opomnim, da drugje po vasi nisem videl nikjer lepe živine nobene vrste.

Ko se je naredila noč, smo zopet sedli za mizo in spravili kuharico na noge. V zvoniku so pritrkavali fantje pozno v noč, in na moje vprašanje, zakaj to, dobim odgovor, „da pritrkavajo turšici.“ Mislijo namreč, da tako pritrkavanje o binkoštnih praznikih stori turšico rodovitno in debelo. Če tudi zavoljo „pritrkavanja“ koruza ne bo debelejša, vsaj tudi ne bode drobnejša.

Drugi dan smo šli ogledavat razvalino Šumberškega grada tri četrt ure daleč. Ta razvalina stoji na vrhu griča od te strani zelo strmega, na katerega se pa od zadej precéj priležno pride. V Valvazorji je narisana še celi grad, a vendar z opombo, da uže razpada. Kakor pravijo, je večkrat treščilo va-nj, zgorela mu streha, in ker bi bilo popraviljanje preveč stalo, zato so raje vse popustili. Kdo bo pa tudi res bival v tako samotnem kraju, do katerega še nobenega zloznega pota ni! Zdaj zidovje počasi razpada. Pod gradom je ohranjena le še kapelica z dvema zvončkoma, ki se iz doline od dobrniške strani prav lepo vidi; sedanji posestnik knez Auersperg skrbi za to, da ne razpade.

Pri kapelici se nekoliko ustavimo in oddahnemo, ker je prostor res prijazen, razgled proti Dobrniču obširen. Vidi se večidel goščava, nekoliko gričev in hribov, med zadnjimi tudi oni, na katerem je stal nekdanj grad Kozjek, o katerem pa zdaj ni sledú več. Dalje se vidijo više kočevske in dolenske gore, med njimi veliko vasi, posebno lepo Primskovo na vrhu zelo tanjke, na samem stoječe gore. Največ je — se ve da — šume, a le nižega listnega drevja, velicega malo. Jaz sem naglo uganil, zakaj so stari plemenitaži svoje gradove stavili na take kraje. Res! lepo je bivati tû, če za vse, česar je za življenje treba, skrbijo drugi. A ubogi ljudje, ki so morali tû svoji gospodi tlako delati! V znožji griča je ohranjena tudi še nekdanja „grajska pristava“, ki pa je zdaj lastnina nekega kmeta.

Tu ogledavši si okolico splezamo po obzidji grada na vrh. Zidovje se še brani razdevanju časa in vremena in če bi človeške roke ne bile potrgale rezanega kamna z njega, bilo bi še trdnije. Prostor je širok, zdaj pa s kamenjem posut in z drevjem zaraščen, vendar je poznati še nekdanjo podobo grada, kakor je narisana v Valvazorji. Čemu li je to bilo trdno zidovje v tako odročnem samotnem kraju? Meni je prihajala misel, da prebivalci takih gradov se niso bali tujih sovražnikov, tudi ne sovražnih grajskih sosedov toliko, kolikor svojih tlačениh podložnih, in da so bili taki gradovi res bolj „zwingburgen“, kakor tabori zoper so-

vražnika. — Pod zidovjem smo našli še precéj globok vodnjak, kjer se je nabirala voda s strehá; na dnu je s kamenja izsekan in še zdaj ni zasut; gotovo bi držal še vodo, če bi jo od kod vá-nj napeljali. V Valvazorji se pod tem vodnjakom vidi še drug, katerega pa mi nismo iskali. Iz tega se vidi, da so se uže pred sto in sto leti tu priskrbovali z vodo na tak način, kakor še zdaj.

Od sprednje strani grada je razgled po litijem in trebanjskem okraji še veliko lepši, prav naglo sem razumel, zakaj so posestniki imenovali ta vrh nemški „Schönberg“, iz česar je potem postal domači „Šumberk“; radi bi bili tu še nekoliko dalje postali; a v tem so se bile pripodile črne megle, ki so nas silile v dežji popihati jo z gore. V znožji smo bili kaj naglo, ker smo izbrali si krajšo strmo pot, spodej pa smo pod gostim gabrovjem blizu „coperniškega stola“ — bukev je tû kakor stol izraščena — vedrili, da je nevihta odpodila se. Tukaj menda je moral „hudič polhe pasti“, kakor Valvazor pripoveduje, ker je ves kraj za tako obrtnijo silno ugoden in gostega bukova vse polno; morda je pri tem sedel celó na onem „coperniškem stolu“, ker je drevo zelo staro. Ploha neha in mi se vrnemo po slabih potih, po kakoršnih se ta kraj posebno odlikuje, domu in najdemo mizo uže pogrneno — dokaz, da je kuharica vedno mislila na nas. Pri obedu smo bili zopet židane volje, popoldan pa smo naredili „izlet“ k Martinu Trlepu.

(Dalje prihodnjič.)

Politične stvari.

Zakaj gre Andrassy?

Vsake vrste časniki si ubijajo glavo in ugibajo, zakaj popustí Andrassy ministerstvo unanjih zadev. Popisali so uže cele kupe papirja, vsak hoče kaj družega in pravo vedeti; nekateri celó trdijo, da mož boleha in potrebuje mirú, češ, da se preveč trudi in možgane napenja. To vse je prazna slama. Magjar Andrassy nikoli ni poznal težkega dela, uniforma in parada mu je bila glavna stvar. Šel bo zato, ker je videl, da mora iti.

Avstrijsko-turška pogodba je prestrigla zadnjo nit, ki je do zdaj še vezala avstrijske konservativce s politiko Andrassyjevo; to se vidi brž, če pomislimo, da so konservativci državnega zbora avstrijskega, posebno pa grof Hohenwart, vodja njihov, in vodja Poljakov Grocholski glasovali za berlinsko pogodbo in svoje tovariše v delegacijah pregovorili, da so dovolili stroške zasedbe Bosne — le zato, ker so bili trdnega prepričanja, da bo v smislu berlinske pogodbe po zasedbi Bosne prišla sama ob sebi tudi popolna prisvojitve te turške dežele, da se bo toraj tako naše cesarstvo razširilo in okrepilo. Saj je tudi večina udov avstrijske gosposke zbornice ravno tega mnenja bila, ko je pritrdila berlinski pogodbi in zasedbi Bosne.

Na to je pa prišel grof Andrassy z avstrijsko-turško pogodbo, po kateri so vse take nade mahoma uničene. Ker se sultanu pripoznavajo v zasedenih deželah vse vrhovne pravice, se pač ne dá več misliti na to, da bi Avstrija jih pozneje zá-se obdržala; avstrijske armade so prišle v Bosno in Hercegovino tako rekoč le kot žandarji sultana, da tam delajo in vzdržujejo red, in se morajo spraviti iz dežele, kedar bi sultan utegnil to zahtevati. To je pa za zdravo pamet uže vendar preveč in razumi se, da so oni konservativci obeh državnih zbornic, ki so do zdaj podpirali

politiko ministra unanjih zadev, zdaj prisiljeni grofu Andrassyu in njegovi politiki nasproti stopiti.

Edino to je vzrok, da grof Andrassy gré. On pač uže sam mora čutiti, da ne more več ostati na krmilu vnanji politiki avstrijski, ker se je s svojo politiko postavil v nasprotje obeh avstrijsko-ogerskih državnih zbornic. Da bi ga ustavoverci, katerim se je najbrž hotel prikupiti s turško pogodbo, zdaj, ko je 140 milijonov državnega premoženja zapravljal, oziroma za zasedbo potratil, še hoteli podpirati, to verjeti je pač nemogoče.

Avstrijska pogodba s Turčijo, zavoljo katere je grof Andrassy prišel ob vse zaupanje pri konservativcih in narodnjakih, in katere nasledek bo ta, da se pri delegacijah ne bo smel zanašati na prav nobeno politično stranko, — ta pogodba je edini vzrok njegovemu odstopu. Da bi bil padel po črnenji pri dvoru in skrivnih spletkah zoper njega, to se še govoriti ne more. Kdor se v to reč popolnoma zamisli, mora reči, da ni moglo drugače priti. Je li grof Andrassy izgubil tudi zaupanje cesarjevo ali ne, kakor se tu in tam pravi, tu prav nič ne izdā. Naš presvitli cesar je vselej še svoje osebne želje podvrgel željam narodov in njihovih postavnih zastopnikov. „Da skrite moči“, katerih ne more nihče spoznati, vodijo avstrijsko državno politiko, to so le prazne in nesramne čenče. Ustavoverska načela, kar se tiče najvise glave naše države, skoro v nobeni parlamentarni državi ne pridejo do tistega vrhunca, kakor v Avstriji. Če judovski časnikarski „škribači“ za vsako še tako navadno dogodbo vohajo kako spletko s cesarskega dvora, je to le posebna lastnost teh krivonoscev, katerim se vse, kar ni „kšeft“, kar ne dá provizije in zaslužka, zdi po viših močéh narejeno.

Gotovo jo toraj, da si je grof Andrassy s svojo vzhodno politiko sam jamo skopal, v katero je zdaj sam padel, in v katero ga ni nihče pahnil.

Naši dopisi.

Iz Vipave 17. avg. — Iz naše doline imamo le žalostne dogodbe poročati. Trta je malo zarodila, in še to malo bosti bolezn: grozdna plesnoba in pa najnovejša „rak“ (kmetje jej pravijo „strupena rôsa“) kaj močno poškodovali. Vina se bode, na kratko rečeno, prav malo pridelalo, komaj toliko kakor predlansko leto. Kakošno da bode, se ne more še nič reči, toda — ako v kratkem izdatnega dežja ne dobimo, nič kaj dobro, kajti trtam, posebno mladim, je pričelo uže sèm ter tje listje ne le rumeneti, ampak tudi uže odpadati. Suša je pri nas sploh uže kaj velika, tako, da gorjé nam, ako prav v kratkem dežja — kateri se nam ravno danes obeta — ne dobimo. Zgodnjega krompirja pridelalo se je malo več nego seme, kasnega se je le kaj malo sadilo. Sená je bilo še dovolj, žita kaj malo, a še to prav za nič; fižol je suša vzela, ravno tako večinoma tudi turšico; repa in ajda je že po 14 in tudi več dni vsejana, pa še zdaj ni izkalila, zelje čmi, otave nič ni. S kratka, Vipavec bode letos zaradi letine siromak. Mnogim uže gre po glavi, kako da se bodo čez zimo preživeli. Vrhi vsega tega je vinska kupčija ob tla; vina je še precej in samega prav dobrega, Pivka mrgolí vojakov, v naši dolini se pa uže skoro ne vé, kako da vinsk kupec izgleda. Vsled tega je vinska cena močno padla, in pred ko ne bode še bolj. Po 16 do 18 gold. dobí se že najizbornejše blago. — Pri vsej tej ceni se sliši pa vendar prav pogostoma o ponočnih fantalinskih pretepih, in še celó pobojih. Ni dolgo tega, da sta dva fanta na Slapu tretjega za nič in zopet nič skoraj ubila, in uže se zopet sliši, da so fantalini na Lozicah prav mirne inteligentne odhajajoče goste gosp. A. Žva-

nuta ponoči napadli, jih na javni cesti prisilili, da so z vozov izstopili, ter se nazaj v gostilnico, v kateri so potem prenočili, vrniti morali. Oba Slapenca je c. kr. sodnija, kakor se sliši, prav dobro kaznovala, to isto je tudi Ložičanom želeli. Najbolj želeli pa je, in za to naj bi se tudi sploh peticioniralo, da se povsod tam, kjer je nekdanj šiba péla, ta zopet upelje, kajti stari pregovor pravi: „klin s klinom“, toraj surovost se ima s surovostjo, s šibo, ne pa z inteligentno prizanesljivostjo kaznovati.

Iz Ajdovice 8. avgusta. (Pošte, — lansko in letošnje vino.) Redkokrat donašajo časopisi iz žužemberške okolice kak dopis, zlasti redko iz Ajdovice, dasiravno ne leži skrito, nego očitno in precej visoko. Do okrajne ceste ima le eno uro hoda in ljudje se navadno zatekajo na Dvor (Hof), kjer imajo svojo najbližjo pošto. Primoran bom Ajdovico posihmal v časnikih večkrat naglasiti, da vsaj poštnim postajam ne ostane tuja tica v domačem gnjezdu. Čeravno pošta Dvor ali Fužine pri Žužemberku ni najnovejša, vendar vsako pismo je ne najde, naj je tudi iz Ljubljane ali še bližjih krajev poslano. Vse drugače se godi z nemškimi pismi. Da je le „off“ — dovolj je; toda tu nobeden ne pravi Hof niti off, nego Dvor ali pa Fužine. Na taki način so nam Slovencem pošte še zmeraj neprijazne mačohé vsled nemških poštnih uradnij — na slovenski zemlji. Ker se mladost bolj nego prejšnje čase tudi tu k šoli priganja, se je nadjati od leta do leta več slovenskih pisem, ki zahtevajo slovenščine zmožnih uradnikov, kateri je bodo vsaj toliko umeli, da se pravi Dvor = Hof, ter da se pred nosom stoječa, na Kranjskem obče znana Ajdovica ne sme nemškovoljno predstavljati s Hajdenschaft in pottlej iskati po goriški ali celó dunajski okolici. — Ajdoviška občina ima vinski gori Boršt in Hrib, kjer se sleherni leto mnogo okusnega vina pridelala, če ji ga le slana ali toča ne poškodova, kar se pa rado zgodi. Kdor še tukajšnjega pridelka ni pil, si bo mislil, da tukaj ne more kaj poštenega vina izrasti; toda kdor ga pozna, mora tudi priznati, da je vsaki gostilnici pristojno. Grajati so tisti vinogradniki, kateri imajo preveč lipovinskih trt, ki storijo vino sprva kislato, poletni čas pa premehko; al kdor ima mnogo črninskih in drugih obstoječih trt, tisti more tudi dobro starino piti. K tem je že veliko pripomogel leskovški kaplan gospod Franc Grivic, ki je od ondod uže veliko žlahnega trtja semkaj doposlal. Ondodne trte se letos tu posneme vreden izgled tolikanj potrebnega napredovanja v vinoreji. Lansko leto pridelalo se je tu toliko mošta, da je ljudem posode pomanjkovalo ter so ga po kadéh hlapili in pozneje v sode izlili. Tako vino postalo je hruškovci podobno — brez vinskega okusa; pa tudi skrbno spravljeno vino je bilo večidel nestanovitno. Vsled te napake se letos vinski kupci niso z vinom zalagali, temuč ga le krčmarji po malem kupovali, dasiravno je poletni čas veliko bolj stanovitno postalo. Mnogo vinogradnikov se je nadjalo proti jeseni svoje vino dražje prodati, da bi vsaj za svoje velike stroške kaj vjeli, pa se ne dá. Radi bi ga dali po 3 gold. vedro, pa komu? — kupcev ni. — Letošnje vino utegne tu prav dobro biti, če mu ne bo jesensko vreme škodljivo. Grozdje je s krštnim tednom odcvelo in vreme mu je odtistihmal zeló ugodno. Žedovinski.

Iz Železnikov 18. avg. J. L. — Do zdaj je bila pri nas navada (kakor menda povsod na deželi), da smo rojstni dan presvitlega vladarja obhajali v nedeljo po 18. avgusta. Letos se je tu pri nas to spremenilo; obhajali smo slovesnost danes, in sicer po mogočosti dostojno. Farna cerkev odlikovala se je z najlepšo opravo, ki jo premore; praznično opravljena šolska mladina se je ob 1/2 9. uri zbrala v primerno ozališani šolski dvo-